

In het kleine was je betrouwbaar: kom, deel in de vreugde

Overweging zondag 13 november 2011, 33e zondag door het jaar A

1.

Als je in deze tijd een huis koopt, wil de bank die je het geld gaat lenen meer dan ooit zekerheid dat dit zonder risico is. Je moet niet alleen bewijzen dat je de hypotheek kunt betalen je moet je ook verzekeren tegen dingen die kunnen gebeuren en ervoor kunnen zorgen dat je straks ineens de hypotheek niet meer kunt betalen. Kortom, wie een huis wil kopen wordt haast gedwongen zich te gedragen als de laatste van de drie slaven in de parabel die we zojuist hoorden. Je weet nooit wat er gebeurt, het leven is onrechtvaardig en kan zomaar van je vragen wat het je nooit heeft gegeven; dus laten we dat wat we hebben daarom zoveel mogelijk proberen veilig te stellen. Van alle kanten geven mensen elkaar dezelfde raad: neem geen onnodig risico, wees realistisch, zorg dat het betere niet de vijand wordt voor het goede.

De Universiteit van Tilburg, waar ik werk, heeft een zogenoemde kinderuniversiteit. Kinderen uit de twee hoogste klassen van de basisschool kunnen naar de universiteit komen en krijgen dan les van een echte professor. Ik probeerde afgelopen dinsdag met zo 200 elf- en twaalfjarigen na te denken over keuzes maken die je kunnen veranderen, over ingaan op ongedachte mogelijkheden die zich aan je voor doen en die je ook kunnen veranderen. Maar wat moet je nu doen, vroeg één van de kinderen in het vragenkwartiertje na afloop, als je de mogelijkheid hebt werk te gaan doen waar je niets aan vindt, maar waarmee je wel heel veel geld kunt verdienen? Dat moet je dan niet gaan doen, zegt de parabel van de talenten. Je kunt je leven niet beveiligen, je kunt niet zorgen dat je morgen nog plezier kunt hebben van de schat die je vandaag weet te verzamelen. En juist de dingen die echt belangrijk zijn in het leven, daar heb je geen zeggenschap over. Voor de meeste mensen, zo probeerde ik afgelopen week de basisschoolkinderen uit te leggen, is het belangrijkste dat er iemand anders is voor wie zij belangrijk zijn, iemand die ze leuk en aardig vindt, iemand die van ze houdt. En uitgerekend voor het feit dat er iemand van jou houdt, kun jij niet zorgen. Je kunt proberen je zo te gedragen dat de ander je leuk zal vindt. Maar zelfs als dat lukt, dan houd je het gevoel dat de ander niet van jou houdt, maar van degene die je speelt, die je probeert in haar of zijn ogen te zijn.

Het belangrijkste in het leven moet met je en aan je gebeuren. En wie teveel veiligheid en zekerheid zoekt, wie was hem of haar ten deel valt zo diep mogelijk wegstopt want je weet het meer nooit, die dreigt te voorkomen dat er iets met en aan haar of hem gebeurt.

2.

Sinds mijn vader dood is, krijg ik bij de parabel van de talenten steeds het beeld voor ogen dat hij, hopelijk aanzittend aan het hemelse feestmaal, er Jezus van probeert te overtuigen dat hij met dit verhaal een verkeerde voorstelling van zaken heeft gegeven. Mijn vader meende dat de parabel veel overtuigender was geweest als die tweede slaaf niet, net als de eerste, het bedrag dat hij had ontvangen had weten te verdubbelen maar met lege handen voor zijn heer had gestaan. Hij had – zoals het zo vaak gaat in het leven van mensen gaat – zijn best gedaan, maar het gekregene had hij niettemin verloren. Als hij dan dezelfde boodschap had gekregen als nu – ‘Goede en trouwe slaaf, in het kleine ben je betrouwbaar geweest, over veel zal ik je aanstellen’ – dan was duidelijk geweest dat het niet ging om het verdiende geld, maar om de bereidheid wat je dierbaar is op het spel te zetten. Mijn vader vond ook dat Jezus met het slot van de parabel over de schreef was gegaan en inderdaad, het is op het eerste oog misschien wel de meest misplaatste zin in het hele evangelie, diametraal in strijd met de grote lijn en de rode draad ervan: ‘aan ieder die heeft, zal gegeven worden en wel overvloedig, maar aan degene die niet heeft, zal zelfs nog ontnomen worden wat hij heeft’. Lange tijd konden we denken dat het in de economie zo werkt, maar zelfs daar blijkt het uiteindelijk niet waar te zijn. Zelfs waar de onrechtvaardige

mammon heerst, blijkt wie veel heeft niet onder alle omstandigheden vanzelf meer te krijgen. Hoe zou het dan verenigbaar kunnen zijn met de goddelijke rechtvaardigheid?

De belangrijke vraag in dit verband is echter: wat betekent het om veel te hebben?; wie heeft veel? Degene die Gods wegen gaat, zegt Psalm 128. Hij of zij die degenen die van zijn of haar zorg afhankelijk zijn niet als last ervaart maar als deel van haar of zijn vreugde, een bron van betekenis. Diegene heeft veel, die gemeenschap weet te scheppen, zegt de eerste lezing uit het boek Spreuken. De vrouw, maar ook de man, die een ruimte weet te creëren waar betrokkenheid heerst, waar zorg wordt gegeven en zorg wordt ontvangen en mensen zo elkaar groter maken en niet kleineren, elkaar verrijken en niet arm maken. Diegene heeft veel, die daarop durft te vertrouwen en daarvan durft te leven. Zo iemand heeft niet veel doordat hij of zij veel weet vast te houden, maar doordat hij of zij veel geeft. Zo iemand krijgt door veel te geven er steeds meer mogelijkheden tot geven bij en zo dus veel te krijgen: zo gezien dus inderdaad: aan wie heeft, zal gegeven worden. En wie als een bezit wil vasthouden wat hij of zij heeft, die zal ook nog dat wat hij denkt te hebben verliezen.

Aan ieder die het vertrouwen weet op te brengen dat van de bevangenheid verlost en dat vrijgevigheid mogelijk maakt, die zal meer vrijgevigheid en meer vertrouwen krijgen. Dit is ware rijkdom: delen in de compassie waarop de wereld is gegrondvest en die ervoor zorgt dat zij voortbestaat. Uiteindelijk had mijn vader ongelijk: degene wiens rijkdom bestaat in een leven van betrokkenheid en verbondenheid die *kan* uiteindelijk zijn ware rijkdom niet verliezen.

3.

Maar hoe gaan we dat geloven? Hoe meer we te verliezen denken te hebben, hoe moeilijker het geloven ons blijkbaar valt. Toen Europa na de Tweede Wereldoorlog in alle opzichten aan de grond zat, toen was het velen duidelijk dat er alleen een weg vooruit was wanneer de onderlinge verbondenheid kon worden versterkt. Nu wij veel hebben om vast te houden leiden problemen ertoe dat het ene land en het ene volk zich tegen de andere probeert te beveiligen en is de voortdurende zorg dat wij niet meer betalen en niet minder ontvangen dan zij. We leven veiliger dan ooit eerder in de menselijke geschiedenis, maar juist nu zijn we doodsbang voor wat er zou kunnen gebeuren en denken we eerder aan de risico's die iets oplevert dan aan de mogelijkheden die het biedt. Hoe kan dat worden doorbroken, hoe kunnen angst en wantrouwen weer plaats maken voor geloof en vertrouwen?

Geloof is uit het gehoor, schrijft de apostel Paulus aan de Romeinen (Rom. 10, 17), en dat blijft waar: het belang en de mogelijkheid van geloof en vertrouwen moeten ons worden verteld, moeten wij elkaar en onszelf steeds opnieuw voorhouden. 'Blijf elkaar bemoedigen en steunen', lasen we in Paulus' brief aan de Tessalonicenzen, 'zoals jullie trouwens al doen'. 'Moraal boven money', las ik gisteren bij het tentenkamp bij de *Occupy*-beweging in de binnenstad. Wie zou het tegenspreken, maar wie trekt zich er werkelijk iets van aan? Gelukkig doet de oproep om te geloven in vertrouwen zich ook telkens concreet voor. Steeds weer zijn er situaties die sterk lijken op het begin van de parabel van de talenten: ons wordt de zorg voor mensen of dingen opgedragen, wij krijgen een beperkte hoeveelheid middelen en mogelijkheden in handen en daar moeten wij de situatie op een goede manier mee vormgeven. Wat we in handen hebben, lijkt stevast verwaarloosbaar weinig als je kijkt naar wat er nodig is en wat er op het spel staat. Steeds opnieuw is er daarom de verleiding om wat we in handen krijgen dan in ieder geval maar zeker te stellen. Steeds opnieuw echter betekent de situatie ook de aanmoediging om te vertrouwen op het soort rijkdom die je krijgt door het weg te geven, door ruimte te maken voor compassie.

De heilige Martinus van Tours, Sint Maarten, de patroon van deze stad wiens feest we afgelopen vrijdag, op 11-11-11 extra uitbundig gevierd hebben, Sint Maarten zag een bedelaar langs de kant van de weg en wist in één klap waar het om ging in het leven. Martinus was een Romeinse soldaat en wie in dienst kwam van Romeinse leger kreeg een mantel die voor de helft

door het leger betaald werd en voor de helft door de soldaat zelf moest worden gefinancierd. Martinus zag de bedelaar en scheurde zijn mantel in tweeën, zich zo losmakend van zijn binding aan het leger, aan de militaire logica van macht en kracht, aan de Romeinse logica van: ik geef opdat jij mij iets teruggeeft. En zo, vrij geworden, gaf hij zijn eigen deel van de mantel weg aan de bedelaar die hem harder nodig had dan hij. Soms zie je in één keer dat het noodzakelijk is te geloven dat je hier iets te doen hebt.

Anders gezegd, soms zien mensen anderen ineens zoals God ons ziet. God, die zijn, haar barmhartigheid laat wekken door wat ons overkomt en ons laat wonen in de ruimte van haar compassie, in de ruimte van zijn Woord dat gestalte krijgt in Jezus' verbondenheid met ons, dat ons voedt in het brood van zijn blijvende aanwezigheid, in de ruimte van zijn Geest die het vuur van de compassie steeds opnieuw aanblaast. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman

gelezen: Spreuken 31,10-13.19-20.30-31 – 1 Tessalonicenzen 5,1-6 – Matteüs 25,14-30